

Závodský, Artur

[Kubka, František. Na vlastní oči]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. D, Řada literárněvědná. 1960, vol. 9, iss. D7, pp. 267-268

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/107813>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

aby si dopisovatelé psali s redakcí — mnohé, co by článkem nemohli vyjádřit, mohou vyslovit touto formou. 5. Každý dopisovatel se musí účastnit života a práce místních občanských a stranických organizací, kde by si svou práci měl získat autoritu. 6. Všechny články je třeba zaměřit na pomoc frontě a vítězství. Tak hovořil Kalinin r. 1945 ve svých besedách s dopisovateli listu *Izvěstija* a všesvazového rozhlasu.

Rady, jež Kalinin udílel dopisovatelům, nebyly jen prázdnými slovy. Stejně odpovědně přistupoval Kalinin i ke své vlastní práci. O tom, jak sám psal, zmiňuje se ve svém projevu na IV. všesvazové poradě dělnických a vesnických dopisovatelů z r. 1929, když zdůrazňuje neobyčejnou důležitost formy v žurnalistické práci. Kalinin dokládá ze své vlastní referencké praxe, že k tomu, aby bylo možno psát prostě, je auto mnoho pracovat. Kalinin přiznává, že pracuje-li na referátě měsíc, což se ovšem povede jen zřídkka, dopadne jeho referát mnohem lépe — je stručnějš, přitom však výstižnějš. To, co se na první poslech zdá, že je to šťastná improvizace, je výsledek dlouhé namáhavé práce. Vše je třeba promyslet — i příklady z praktického života, jež se zdají být uváděny jenom namátkou, je třeba pečlivě vybrat a zhodnotit. Zde máme tedy vysvětlení, proč jsou Kalininovy referáty tak prostě, stručně a výstižně, proč jsou psány tak poutavě, že i po řadě let je možno číst je se zájmem. Tam, kde řadový řečník vystačí s otřepanou frází, uvádí Kalinin příklad ze života, tam, kde se jiní utápějí v množství zbytečných slov, vystačí Kalinin s prostě a výstižně formulovanými myšlenkami a požadavky. Proto ani dnes není zbytečné vydávat Kalinina v českém překladě. Mohou se od něho učít nejen naši dopisovatelé a novináři nebo umělci, ale i veřejní činitelé a pracovníci v tom nejširším slova smyslu.

Danuše Kšicová

František Kubka, Na vlastní oči. (Čs. spisovatel, Praha 1959.) Knihy vzpomínek mají své oprávnění ze dvou důvodů — jsou někdy více, někdy méně spolehlivým pramenem historického bádání a jsou vyhledávanou četbou jak pro lidi, kteří popisované zjevy poznali z vlastní zkušenosti, tak pro lidi, kteří s nimi nežili, ale chtějí vědět, jak osobu nebo událost posuzuje ten, kdo měl možnost dívat se na ni vlastníma očima. Vzpomínky jsou ovšem cenné za jednoho předpokladu: že jejich autor mnoho viděl a že viděné dovede pro čtenáře znovu v plné síle životnosti vyvolat; takový dar mají jenom lidé s konkrétní, plastickou pamětí.

Pětašedesátiletý František Kubka, autor série románů, novel, cestopisů, kulturně politických statí, redaktor a diplomat, nepochybně splňuje oba zmíněné předpoklady dobrých vzpomínek. Víťame proto, že se k nim odhodlal. Do první knihy svých vzpomínkových portrétů *Na vlastní oči* zařadil Kubka málem 40 českých postav. Portréty osobností cizích slibuje nakreslit jindy.

To, co autor podává, je téměř naše kulturní historie za posledních padesát let. Nejstarší vzpomínky se totiž vjíží ke Kubkovu dětství a chlapectví, pozdějš pocházejí z doby, kdy byl Kubka studentem žižkovského gymnasia (o Adolfu Heydukovi, o Jaroslavu Vrchlickém aj.), jiná řada se týká jeho vysokoškolských učitelů (Josef Janko, Arnošt Kraus, Arne Novák, Emil Smetánka, Václav Tille aj.). Uzavřený kruh tvoří portréty členů redakce Prager Presse, kde Kubka působil, když se neuskutečnila jeho habilitace (Arne Laurin, A. St. Mágr, Pavel Eisner, Otto Pick). Poslední skupina zahrnuje medailóny významných kulturních osobností dvacátých, třicátých a čtyřicátých let (Karel a Josef Čapkové, Karel Poláček, Fráňa Šrámek, Vladislav Vančura, Zdeněk Nejedlý, Josef Hora, František Halas, Vitězslav Nezval, Marie Pujmanová aj.).

Celkem důsledně vychází Kubka z vlastního prožitku a vypravuje o lidech, na které „se mu chtělo a chce vzpomínat“. Čím bylo zkušeností, styků a pozorování víc, tím vystupuje portrétovaná postava před čtenářem výrazněji a konkrétněji. Tak je tomu např. ve skvělých medailónech profesora Kašíka, Arna Laurina, Karla Čapka. Tam, kde styků se zpodobovanou osobností bylo méně, je i portrét mlžnějš (Jaroslav Kvapil, F. X. Salda). Někdy črtá Kubka portréty lidí tak, že učiní středem příznačnou situaci (Nezvala v jizdě autem; jako otce) nebo jeden detail (pomněnkové oči Vrchlického). Tam, kde nedošlo k přímému setkání s charakterizovaným člověkem, vypomáhá si Kubka tím, že kreslí krajinu, jež se odrazila v básnickové díle (St. K. Neumann) nebo že zavede rozhovor na literárněhistorické téma (čím nám jsou české pověsti v Jiráskové podání).

Vůbec nezapřel Kubka, autor monografie *Dobrovský a Rusko*, ani ve vzpomínkové knize svoje literárněhistorické vzdělání a vždy bere zřetel na to, aby zachoval literární historii významná fakta (tak např. výhmaté význam Fr. S. Procházky jako redaktora Malého čtenáře, poví o vzniku některých děl jiných autorů — např. o Slovanské baladě M. Pujmanové nebo děl vlastních — např. že charakter Palečka vytvořil podle přítele „malého Bůžka“, jehož postava byla modelem také k doktoru Mirkovi z románového cyklu).

Přestože Kubka píše s osobním zaujetím (vizme protřpěný portrét A. Nováka), nikde nepoklesá k tomu, aby pravdu zkrusil. Vždy zůstává v mezích poznancí věcnosti. Omylů nebo nedopatření faktografických kniha téměř nemá. Mám však připomínku: Ivan Sekanina — jeho smrt je popisována ostatně podle doslechu — zahynul za jiných okolností, nežli podává Kubka.

Nepřekvapuje nás, že i ve vzpomínkových prózách usiloval Kubka o umělecké zvládnutí látky, on mistr novely a pointovaných povídek. Nejvíce je tato vůle po uměleckém podání vidět na láskyplném medailónu M. Pujmanové, který autor komponoval jako povídku o sedmi částech, nebo na překrásných stránkách věnovaných K. Čapkovi. Na konec tohoto portrétu (Čapek se tu setkává ve svém venkovském domku s anglickým žurnalistou Esquirem), budeme ještě dlouho vzpomínat, tak zdařile zachytil Kubka onen teskný podzim r. 1938, Čapkův smutek, ale i klidnou hrlost.

Kubka, zobrazil postav, vládne při charakteristice proměňujícím se uměním. Podle situace sáhne lined ke srovnávacímu portrétu (u bratří Čapků) nebo k mnohonásobným enumeracím a kontrastům (u Nezvala), jindy nepohrde paradoxem („Smetánka miloval medicínu víc než filologii a rozhovor u sklenky víc než medicínu“) nebo konfrontuje (u Janka) suchou filologickou zarputilost s lyrikou rozkvetlých bezů na Petříně, již jako student podléhal víc nežli výkladům gramatickým. Zpravidla vystihne Kubka vše na malé ploše hutným přirovnáním nebo jadrnou metaforou („Čapek by byl léčil rány světa raději jitroceli charity nežli chirurgii revoluce“).

Medailóny jsou spojeny tak či onak s vlastním Kubkovým životem; jakoby nebenbei se z nich dovídáme o spisovatelově mládí, studích, literárních začátcích, o jeho pobytu v Mandžusku, v Bulharsku a jinde. Kniha *Na vlastní oči*, jež se nechce dívat jenom do minulosti, ale vybírá zjevy a problémy posud živé, souvisí vnitřně s ostatním dílem Františka Kubky. Z mnoha důvodů budeme proto na pokračování těchto kouzelných vzpomínek netrpělivě čekat.

Artur Závodský

Tvorčestvo Dostojevského. (Izd. AN SSSR, Moskva 1959, str. 544.) Pětasedmdesáté výročí úmrtí Dostojevského dalo podnět sovětské literární vědě, aby zrevidovala své badatelské výsledky a znovu se zamyslela nad dílem velkého ruského spisovatele, jehož osobní tragédie spočívala v tom, že sice neobyčejně bystře postřehl a vykreslil nesmířitelné protiklady kapitalistické společnosti, ale vyvodil ze svých pozorování chybné závěry. Jsa ateista, snažil se nabyt víry a hledal východisko ze zmatků a rozporů současné společnosti v náboženství a pokoře, odmítaje revoluční přeměnu stávajícího sociálního řádu.

Sovětská akademie věd uctila památku tohoto umělce sborníkem *Tvorba Dostojevského* (Tvorčestvo Dostojevského).

První část sborníku je věnována obecným otázkám studia Dostojevského a zabývá se jeho významem ve světové literatuře, jeho úlohou ve vytváření ruského realismu a poměrem Gorkého k Dostojevskému a dostojevštině. Článek V. V. Jermilova, *Fedor Michajlovič Dostojevskij* (5—14), charakterizující stručně dílo Dostojevského, udává tón celého sborníku. Jubileum Dostojevského je boj o Dostojevského, boj o jeho kladné hodnoty a boj proti všemu, co je v něm neslučitelné se štěstím lidstva.

Stať T. I. Motylevové, *Dostojevskij ve světové literatuře* (15—44) slibuje v názvu více, než jednotlivec může při nejlepší vůli splnit. Téma je příliš rozsáhlé a výsledkem je více méně nahodilý výběr monografií, někdy časově od sebe značně vzdálených, a proto nesouměřitelných, jako např. studie M. de Vogüé z r. 1897, poznamenaná dobou, ale upřímně se snažící pochopit specifikum ruského realismu i Dostojevského, a práce St. Mackiewiczze z r. 1957, velmi problematická jak svou metodou, tak svými závěry. Neméně nahodilý je výběr autorů a děl, na něž Dostojevskij nějak působil. Autorka sama představu světové literatury značně zúžila a zabývá se ve skutečnosti jen autory francouzskými, anglo-americkými a německými. Slovánské literatury z přehledu vlastně rovněž vypadly, neboť, co je řečeno o české literatuře, vyžaduje oprav a doplňků. Masaryk např. nehledal v postavách Dostojevského typické ruské lidi. Jako theista se však zajímal o Dostojevského myslitele, zejména o jeho boj o náboženství. Dostojevskij byl nejen překládán, čten, dramatizován a zhudebňován, na něho reagovala řada autorů a kritiků, jako např. J. S. Machar, R. Svobodová, B. Benešová, I. Olbracht, Fr. Langer, J. Hora, F. X. Salda aj.

Realismu Dostojevského jsou věnovány články Belkina a Abramoviče. A. A. Belkin ve své stati *O realismu Dostojevského* (45—53) dokazuje, že v umění Dostojevského se odrazily rozpory jeho estetiky, její materialistické a idealistické prvky. Svéráz realismu Dostojevského je podmíněn tím, že Dostojevskij je umělec myslitel, psycholog a publicista. Odpovídají-li autorovy myšlenky životní pravdě, vytváří Dostojevskij též realistické postavy.